

Oprichting Stichting Otterstation Nederland

M.R. Hulzebus

Stichting Otterstation Nederland is een initiatief van twee biologiestudenten, Addy de Jongh en Bart Nolet, die beiden via dr. Hans Kruuk van het Institute of Terrestrial Ecology in Schotland onderzoek aan de Europese Otter (*Lutra lutra*) verrichtten. In het onderstaande verhaal wordt geschetst wie zij zijn, hoe zij tot het initiatief gekomen zijn en wat de stichting nu precies voorstaat.

Embleem van het Otterstation Nederland
Ontwerp: I. Pijlen.

Bart Nolet is 6de-jaars student biologie aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Hij besloot vanuit Nijmegen te verhuizen naar het Hoge Noorden, omdat hij gehoord had dat men in Groningen goed werk verrichtte in de dierecologie: zijn grootste interesse.

In Nijmegen was hij lid geweest van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie en de Vereniging Das & Boom, en had hij gezien hoe moeilijk het is ecologische kennis om te zetten in een goed beheer. De Otter werd inmiddels in het Verdrag van Bern op Europese schaal aangemerkt als zeer bedreigde diersoort. Ook Nederland zette zijn handtekening. Toen Bart dan ook in de sneeuw prenten van Otters in de Lauwersmeer vond, besloot hij uit te zoeken waar zich in het Gronings-Drents merengebied nog meer Otters ophielden.

Hiertoe werd een afdeling van de Vereniging Das & Boom opgericht in Groningen. De resultaten van hun speurtochten staan onder

meer in 'Huid en Haar' 1982 1(5) : 193-201. Een ander belangrijk uitvloeisel van deze afdeling was het schrijven van een beleidsplan, Nederland-Otterland genaamd, in samenwerking met mensen van het Das & Boomkantoor in Nijmegen. Dit beleidsplan werd gepresenteerd op de Otterdag, georganiseerd door de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (Huid en Haar 3(1) : 9-13).

Om ervaring op te doen met het speuren naar Otters ging hij zoeken in Schotland, waar Otters nog in redelijke aantallen voorkomen. Hij bezocht daar ook het Institute of Terrestrial Ecology (ITE) om te praten met mensen die onderzoek aan Otters deden, dr. David Jenkins en Jim Conroy. Hier vernam hij dat ze inmiddels een project op Shetland gestart hadden, waarbij vooral naar ottermest (spraints) gekeken werd.

In de loop van dit project bleek dat het op Shetland ook goed mogelijk was om Otters direct waar te nemen bijvoorbeeld met een verrekijker.

Dr. Hans Kruuk van het zelfde instituut besloot om hieraan een geheel nieuw project te wijden. Het doel van dit project was om de ruimtelijke organisatie van een populatie Otters te beschrijven en hypothesen omtrent onderliggende oorzakelijke factoren, zoals het voedselaanbod te toetsen.

Bart Nolet was intussen in de doctoraalfase van zijn studie beland en prof. dr. Rudi Drent raadde hem aan onderzoek aan Otters te gaan doen bij een goede buitenlandse onderzoeker: dr. Hans Kruuk, van origine Nederlander. Op de 3de Internationale Ottersymposium in Straatsburg (1983) ontmoette Bart hem en toen kreeg hij de kans zes maanden veldwerk te verrichten voor dit project op Shetland. Op Shetland zou Bart Nolet

zich voornamelijk gaan concentreren op de relatie tussen het voedselaanbod en het foeragegedrag van Otters.

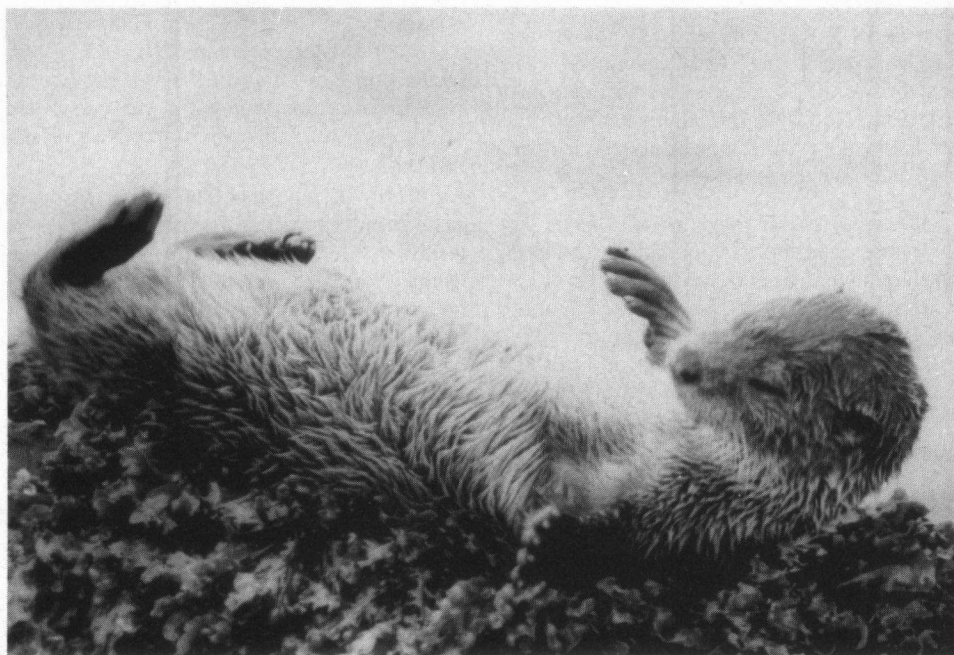
Addy de Jongh is bijna afgestudeerd bioloog en kwam via een omweg op de universiteit terecht. Als eerste vervolgopleiding kwam hij als 'asfaltboer' op de Rijks Hogere Landbouwschool en studeerde er af als milieukundig ingenieur. Zijn zoölogische interesse werd hier echter niet voldoende bevredigd, zodat hij verder ging studeren aan de Rijksuniversiteit te Groningen, subfaculteit Biologie. Vanwege een pré-kandidaatsstudie aan het zwemgedrag van de uitheemse Klauwkikker (*Xenopus laevis*) en goede contacten met dr. John Videler, kwam hij in contact met de Otter. Dr. Hans Kruuk had namelijk zijn vriend John Videler gevraagd of hij een student wist, die zich als duiker interesseerde voor het onderwatergedrag van de Otter; na de Das het volgende studieobject van Kruuk. Een kortsluiting volgde onmiddellijk.

Addy de Jongh reisde af naar het otterstation van Aktion Fischotterschutz in West-Duitsland om daar met voorman Claus Reuther te praten over mogelijkheden tot het doen van onderzoek. Hier vond voor hem ook het eerste live contact met een Otter plaats. Adam, een uit de kluiten gewassen mannetjesotter, snuffelde onbevungen aan Addy's

schoenen en kleding en gaf daarna een waterballetshow weg. Overtuigd dat er haast geen mooiere dieren bestaan, wilde Addy de Jongh eerst veldervaring opdoen met wilde Otters, alvorens onderzoek te doen aan tamme Otters. Van Hans Kruuk vernam hij dat Shetland daarvoor de beste plek was. Een reissubsidie stelde hem in staat er heen te gaan en werd er onder de bezielende leiding van dr. Hans Kruuk tot permanente otterfanaat gehersenspoeld. Getracht werd met behulp van duikapparatuur Otters ook onder water te zien foerageren; hetgeen nog niet geheel gelukt is. De pogingen leverden echter wel veel ervaring op over hoe het een volgende keer wel zou moeten. Bovendien konden op deze manier enkele hiaten in de kartering van de onderwatervegetatie opgevuld worden.

Op de terugweg van Shetland naar Nederland werd met de laatste Engelse ponden het otterstation van de Otter Trust in Suffolk bezocht om ook daar de mogelijkheden tot het doen van onderzoek te verkennen. Hier had men zich echter volledig op een herintroductieprogramma gestort, zodat het doen van

Rollende Otter, Shetland Eilanden.
Foto: E.J. Ouwerkerk.

Zwemmende Otters.

Naar kleurenfoto van A. de Jongh.

onderzoek niet meer tot de mogelijkheden behoorde.

Tijdens het bijwonen van het 3de Ottersymposium kwamen de eerste ideeën bij hem boven voor het oprichten van een otterstation in Nederland. Het otterstation in West-Duitsland bleek op dit congres een belangrijke speerpunt te zijn in het aankaarten van beheersmaatregelen, onder meer door het doen van beheersmatige onderzoek.

In april (1984) werden Addy de Jongh en zijn studiebegeleider dr. John Videler door dr. Hans Kruuk uitgenodigd om op Shetland onder water te gaan speuren naar de prooivissen van de Otter.

Bart Nolet en Addy de Jongh reisden samen, geldelijk ondersteund door fondsen, af naar de Shetland archipel en kwamen tijdens de

reis voor het eerst nader met elkaar in contact. Videler volgde later. Na aankomst, op weg naar het veldstation, werd de eerste Otter al vanuit de auto waargenomen! Bart Nolet richtte zich op het veldwerk aan wilde Otters. Deze werden onder meer gevolgd met radiotransmitters. Voor Addy de Jongh deed de mogelijkheid zich voor na zijn 2de Shetland-periode het onderwaterzwemgedrag van een half tamme Otter te bestuderen, die onverwacht ter beschikking kwam. Dit onderzoek kon gedaan worden op het ITE in het Schotse Banchory. Na een periode van afwijzing van de kant van Penny, de Otter, volgde na enkele weken de eerste acceptatie, waarna het contact tussen mens en Otter zich intensifieerde op een manier, die beschreven staat in Gavin Maxwell's Ring of Bright Water. Door de duikactiviteiten van Addy was het voor hem mogelijk Penny in haar natte element te volgen. Naast het doen van het onderzoek was ook in het water het spel niet van de lucht. Overal waar Addy ging was ook Penny

meestal te vinden. Door een goede samenwerking met Penny gelukte het Addy de Jongh het zwemgedrag met onder water high-speed-filmapparatuur vast te leggen. Dit onderzoek benadrukte nogmaals dat het goed mogelijk is onderzoek te doen aan Otters in gevangenschap.

Tijdens dit onderzoek begon het idee voor een Nederlands otterstation meer gestalte te krijgen op aanmoediging van dr. Hans Kruuk. Eenmaal terug in Nederland concentreerden Bart en Addy zich op het uitwerken van het onderzoek. Addy de Jongh zette zijn eerste plannen rond mei 1985 voor het eerst op papier en ondervond steun van dr. John Videler. Eind augustus werden deze van een nieuwe jas voorzien, nadat Bart en Addy zich door middel van een wekelijkse vergadering serieus op het onderwerp van een Nederlands otterstation stortten. Het prille plan bestond, en bestaat in de huidige vorm nog steeds, uit drie poten: 1) een educatieve poot, 2) een onderzoekspoot en 3) een fokprogramma. Gedacht werd door middel van een bezoekerscentrum, waarin mensen onder andere Otters kunnen komen bekijken, bezoekers te informeren over de bedreigde status van de Otter en zijn leefmilieu. De Otter kan in dit kader gezien worden als een aantrekkelijke ambassadeur voor het zoet-watervmilieu, vanwege z'n hoge 'aantrekkelijkheidsfactor' en z'n speelse karakter.

Het onderzoek zou zich moeten gaan richten op drie aspecten:

- a habitatonderzoek,
- b beheersmatig onderzoek en
- c fundamenteel onderzoek.

Het habitatonderzoek is bedoeld om meer kennis over de verspreiding van de Nederlandse Otter en de voor deze diersoort noodzakelijke landschapselementen te vergaren. Dit in het kader van een verbetering van de ecologische infrastructuur. Het beheersmatig onderzoek zou zich moeten richten op het uittesten van maatregelen, zoals die voorgesteld worden in het beleidsplan Nederland-Otterland. Het fundamentele onderzoek dient ertoe om aan te sluiten op het onderzoek in het veld en ter vergroting van de algemene biologische kennis over de Otter. Het onderzoek dat valt onder b en c zal aan in een station te huisvesten Otters verricht moeten worden. Dit onderzoek zou in samenwerking met de Rijksuniversiteit te Groningen en het

Rijksinstituut voor Natuurbeheer plaats moeten vinden.

Het fokprogramma wordt op de langere termijn gepland. Mocht uit voorgaand onderzoek blijken, dat er sprake is van geschikte habitat maar dat een otterpopulatie een te geringe overlevingskans lijkt te hebben als gevolg van bijvoorbeeld inteelt, dan zou het de moeite waard zijn gefokte Otters uit te gaan zetten. Door deze met behulp van radiotelemetrie te volgen, zou dit daarnaast veel informatie kunnen opleveren over de leefwijze van de Otter in Nederland. Men denkt daarbij onder andere aan terreingebruik, migratie en activiteitspatroon. Dit zal dan in overleg moeten gebeuren met het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en Natuur, Milieu en Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij.

In eerste instantie zochten Bart Nolet en Addy de Jongh, samen met anderen als werkgroep Otterstation Nederland, samenwerking met de Vereniging Das & Boom. Deze werd pas begin januari 1986 beklonken na diverse keren te hebben overlegd. Inmiddels koos de werkgroep voor een stichting als rechtspersoon. Dit gebeurde de 27ste november 1985. De plannen werden op papier iets bijgeschaafd, maar bleven in principe dezelfde. In overleg met de Vereniging Das & Boom werd een tafelblad op de drie poten aangebracht, waarop beleidsmatige adviezen uitgesteld zullen worden.

Via de lokale pers kreeg de stichting haar eerste publieke bekendheid en zij werd na een uitzending over het uitzetten van Otters op de televisie vernoemd als informatieadres. Het KRO-televisieprogramma 'Zeker Weten' gaf de 'Otterstichting', zoals de stichting in de wandelgangen soms genoemd wordt, de kans haar plannen te ontvouwen. Voorzitter Addy de Jongh maakte dit aan de hand van dia's en filmbeeldmateriaal van het Duitse otterstation duidelijk. Dat het idee van een Nederlands otterstation aanslaat, bleek ook uit de ruime belangstelling van de pers en radio.

De stichting is nu met meer mankracht uitgebreid en zij heeft van het arbeidsbureau vrijwilligerplaatsen toegekend gekregen. Het stichtingsbestuur is momenteel in overleg over de locatie van het station, waarbij eerst gedacht wordt aan de bouw van een bezoeker-

Penny, de Otter.

Naar kleurenfoto van D. Grant.

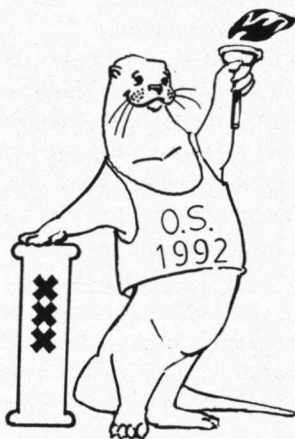
kerscentrum. De Hortus te Haren nabij Groningen heeft hiervoor faciliteiten aangeboden. Ook heeft de gemeente Leek tijdens een oriënterend gesprek een aantrekkelijke locatie aangeboden op het landgoed 'Nienoord', vlak bij het Leekstermeer, waar nog wilde Otters voorkomen. Locaties in het Lauwersmeer of in Friesland worden niet uitgesloten geacht. De bouwtekeningen voor het station zijn gemaakt door de afdeling bouwzaken van de Rijksuniversiteit te Groningen.

De Stichting Otterstation Nederland heeft voor de opzet, bouw en continuering van het project echter veel geld nodig. Via subsidies en donaties van fondsen, overheidsinstellingen

en bedrijven wordt gehoopt het grote geld binnen te halen.

Ook particulieren echter kunnen de stichting financieel steunen door een afgerond bedrag (minimaal f 10,-) als donatie te storten op giro 3 412 176 ten name van Stichting Otterstation Nederland. Via een circulaire 'de Otterbode' worden donateurs op de hoogte gehouden van verdere ontwikkelingen. Ook zullen regelmatig berichten en/of publikaties in 'Huid en Haar' verschijnen.

Voor verdere informatie kan men zich wenden tot Stichting Otterstation Nederland, De Laan 22/3, 9712 AV Groningen, 050-120 340 of 050-143 589.

De Otter als olympische mascotte.
* Stichting Otterstation Nederland.

Speelse Otter symbool voor de Olympische Spelen?

Het Otterstation Nederland, dat zich bezig gaat houden met deze bedreigde diersoorten in de Nederlandse wateren, heeft een fraai symbooltje ontworpen voor de Olympische Spelen, als die in 1992 in Amsterdam worden gehouden.

De staande Otter is speels afgebeeld met een lauwerkrans om het hoofd en de olympische ringen rond de poten. Binnenkort wordt een ontwerp door de Stichting Otterstation Nederland aangeboden aan de Stichting die de Olympische Spelen in Amsterdam voorbereidt en aan de burgemeester Van Thijn van Amsterdam.

'De Otter kwam vroeger veel voor in ons land en is hier ook nu nog wel te vinden. Het is een zeer speels en leuk dier, dat kan dienen als de ambassadeur van het zoetwatermilieu', aldus initiatiefnemer Addy de Jongh uit Groningen.

De Courant Het Nieuws van de Dag, 12 februari 1986.